

LES TEULES PINTADES DE CAN XOROI A FORNALUTX

JAUME PINYA, CLARA MATHEU

Resum: El costum de protegir les façanes de les cases és una manifestació artística popular que s'estén al llarg de tot el Mediterrani. Les peces objecte d'aquesta intervenció constitueixen un conjunt de més de cent teules, de diferents cases de les comarques de Fornalutx, Sóller i Palma.

Des de l'any 1985 en què es celebrà la primera exposició de teules pintades a l'Ajuntament de Sóller¹ fins a l'estiu de 2006 en què l'Ajuntament de Fornalutx realitzés una primera passa per consolidar una sala permanent dedicada a les teules pintades², s'ha constatat que l'art de les teules pintades va gaudint de la consideració social de la cultura del nostre temps.

Si la pràctica de pintar les teules per diferents pobles de Mallorca ha quedat reflectida pels estudis del Dr. Jaume Coll Conesa, no menys importants són les aportacions d'investigadors locals d'arreu de l'illa, contribuint, amb les seves descobertes, a enriquir un patrimoni amb noves aportacions de dades, fonts i imatges, que restaven inèdites. Així com de les teules que, trobades arrel de reformes de cases i guardades³, nombroses particulars han posat a la llum.

Fornalutx, quan dóna la primera passa per assolir aquest art dins el casal de Can Xoroi, el que realment exposa és la possibilitat real de conservar, restaurar i donar a conèixer l'art de les teules pintades a tota Mallorca, no sense esforços tant humans com econòmics. Aquest esforç es dóna a la serra de Tramuntana per diversos motius, encara que un d'ells i probablement el més important, és que dins la comarca de Sóller i Fornalutx resten conservades la quasi totalitat de les teules pintades de Mallorca. Teules que a cura dels primers investigadors que ja tractaren de donar a conèixer dins la dècada dels anys seixanta, publicant les seves investigacions⁴, posant en evidència la progressiva desaparició de les teules pintades, com el cas de la coberta de la Torre de Ca N'Arbona i que avui pertany a l'ajuntament de Fornalutx, actual seu de l'arxiu municipal.

1. Exposició sobre Teules pintades. Ajuntament de Sóller. Dirigida per D. Jaume Coll Conesa y coordinada per Jaume Pinya Florit, Jaume Colom Salva, Antoni Nigorra i Miguel Angel Colom Aguiló. Sóller 1985

2. Exposició "Esbós per una sala permanent de teules pintades". Coordinada per Jaume Pinya Florit. En aquesta exposició patrocinada per la Conselleria de Cultura del Govern Balear i l'Ajuntament de Fornalutx es procediren a restaurar una part de les donacions que alguns particulars havien manifestat la seva voluntat de donar al municipi. La restauració fou feta per Clara Matheu Vaquer.

3. Amb motiu de l'exposició "Les teules pintades a les col·leccions privades de Fornalutx" organitzada per l'Ajuntament de Fornalutx el setembre de l'any 2000 i coordinada per Jaume Pinya Florit, quedà palesa que nombrosos particulars guardaven a casa seva exemplars inèdits que no havien format part de cap inventari.

4. Antoni Vicens Castañar i Lluís Castaldo París, autors del primer estudi que es va fer de les teules pintades a la comarca de Sóller i Fornalutx, proposaren el terme Teulografia, a l'art de pintar les teules. Setmanari Sóller, número extraordinari amb motiu de les bodes de diamant de la publicació sollerica. Gràfiques Marqués. Sóller 1960.

La recent restauració⁵ patrocinada per l'ajuntament de Fornalutx i el departament de Cultura i Patrimoni del Consell Insular de Mallorca, ha servit per consolidar, per una part, l'espai d'una de les sales de Can Xoroi com a lloc expositiu de les teules i l'altre la de donar un marc jurídic a les donacions i dipòsits que particulars i col·leccionistes han fet a l'ajuntament de Fornalutx. Dins aquest horitzó es presenta la possibilitat de portar a terme diverses actuacions, algunes d'elles ja exposades per nous investigadors, tant de Sóller com d'altres llocs de Mallorca⁶. Actuacions que d'una manera o altre donarien solidesa a tots el treballs i estudis que de forma sistemàtica han aportat nombrosos investigadors i especialment l'historiador Jaume Coll Conesa que, amb el seu treball *Sobre Teules Pintades*⁷, marcarà un camí per a l'estudi d'un art popular que ens fa enlairar la mirada.

Objectiu de la intervenció

La finalitat d'aquesta intervenció és la de conservar cada una de les peces, proporcionant un reforç estructural i una integració visual, evitant una degradació major. Intentant conservar l'essència de cada una de les peces. La finalitat última és la de facilitar la lectura del conjunt el més clarament possible.

Criteris de conservació

Es dóna més importància a la conservació que a la restauració, es respecta al màxim l'original sense eliminar del tot la capa superficial que ha donat el temps a l'obra. S'intenta no eliminar aportacions d'altres èpoques. S'utilitzen productes en la majoria del possible reversibles i amb durabilitat i estabilitat en el temps.

Examen organolèptic

Es realitza un diagnòstic de les característiques de la peça, la naturalesa dels materials, el seu estat de conservació i les causes de la seva degradació.

S'elabora desglosant cada un dels estrats de la peça des de l'interior a l'exterior.

Suport

Un alt percentatge de les peces mostren una òptima solidesa estructural. En casos concrets s'ha alterat l'estructura del fang, tornat-se fràgil i polsegós, amb presència de craqueladures molt pronunciades que han provocat la pèrdua del suport. A moltes d'elles hi trobem una capa considerable de fongs.

5. Restauració a cura de Clara Matheu Vaquer amb la col·laboració de Jaume Pinya. Abril de 2009.

6. "Projecte de catalogació, restauració i acondicionament de les teules pintades propietat de l'ajuntament de Fornalutx i dipositades al casal municipal de Can Xoroi". (treball inèdit) Paula Maria Piña Llinàs. UIB. Palma 2008

7. Sobre teules pintades, Estudis Baleàrics nº 24, dossier de Cultura Popular, Març de 1987. Palma de Mallorca

En general a totes les peces hi ha una costra substancial de brutícia formada per ciment i pols.

Són teules elaborades manualment, a algunes ha quedat marcada la petjada dels dits. El disseny d'aquesta peça li permet d'escórrer fàcilment l'aigua de la pluja. Segons la seva forma reben noms diferents.

Capa de preparació

S'ha pogut observar l'existència d'un estrat intermedi, una preparació a base de calç entre el suport i el film pictòric.

Hi ha bastantes pèrdues de calç que deixen al descobert el suport de fang. En algunes peces la biodegradació generada per la colonització de fongs ha provocat la desmembració dels materials i la capacitat d'adherir-se al suport.

Biodegradació de la capa de preparació, en detall i en general.

Per pintar la teula, primer es submergia un quart dins de calç apagada. Quan encara la calç era humida es pintava amb pigments mesclats amb aigua de calç.

Pintura a la calç

La calç viva es "mata" o apaga amb aigua, deixant-la reposar. Es dissol en aigua, calç bona apagada a l'aire per molt de temps, la calç es diposita al fons de l'atuell, es decanta l'aigua i el que queda en el fons és el blanc de calç, que s'utilitza després de llevar una espècie de nata que la cobreix, surant (és el carbonat càlcic format en superfície per acció de l'anhidrid carbònic de l'aire).

Apagat de la calç viva: La calç viva per ser utilitzada s'ha d'apagar. Per això, l'ideal, és deixar-ho 3 o 4 mesos abans de ser utilitzada. Durant aquest temps quedarà allisada, preser-

vada d'agents externs, inclús coberta d'arena. Quant més temps es deixi reposar millor serà la calç. Els diferents mètodes per apagar la calç són diversos: per fusió, per immersió en aigua o per aspersió.

La seva popularitat va créixer històricament, no només per la seva economia, sinó per les antigues prescripcions sanitàries, sobretot en el segle XVIII, per les seves propietats antiparasitàries, aplicant-la fins i tot en troncs d'arbres. També es va utilitzar sempre a les cuines, per contrarestar els efectes corrossius dels fums. Solia aplicar-se damunt de les anteriors, ja queden poques cases on s'observen superposicions impressionants de capes.

Quan encara la calç era humida es pintava amb pigments mesclats amb aigua de calç, com un fals fresc. El "Diccionari de la llengua Española" defineix pintura al fresc: "la que es fa amb colors dissolts en aigua de calç i estesa sobre capa d'estuc fresc". Una bona definició curta i clara.

Capa pictòrica

Les llacunes pictòriques vénen donades per la interacció de la biodegradació, els agents climàtics, la brutícia ambiental i la presència de ciment.

Quasi només serveixen les terres que poden conservar el seu color i defensar-lo de la causticitat de la calç; perquè l'obra quedi com toca s'ha de pintar amb rapidesa, mentre la calç de damunt de la teula encara és humida.

Abans de treballar es preparen tots els pigments principals coberts d'aigua. Palomino recomana els pinzells llargs i en punta, perquè no es destrueixi la calç.

La zona pintada generalment es situa a l'extrem més ample a la part còncava. La capa de preparació està formada per una pel·lícula més o menys homogènia de calç. Podem veure a simple vista que l'elaboració de la tècnica era grotesca, excepció són algunes cases com les de Cas Vicari Solivellas. Com més prima és la capa de calç i més pura, millor és el seu estat de conservació. La calç utilitzada deuria ésser de la zona, hi havia molts de forns en actiu.

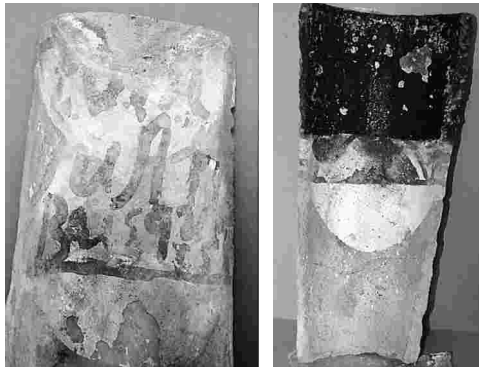
Els motius dibuixats són fets amb almagre: Color carmesí fosc, el recomana Palomino, diu que s'extreia de les mines de coure i serveix per pintar al fresc.

O terres vermelles riques en òxids, negre, pigments minerals, que mesclats amb l'aigua de calç s'adhereixen perfectament al suport.

Capas de superfície

Quasi la majoria de les teules es trobaven cobertes per una espesa capa de pols, fang, ciment, concrecions animals que en contacte amb l'acció reiterada dels agents atmosfèrics han fomentat l'aparició de taques, humitat i fongs. Tots aquests factors han dificultat la correcta visió del film pictòric i el coneixement exacte de l'estat de conservació de les zones pigmentades. A les teules de Can Xoroi hi apareix una pel·lícula densa, bastant espessa, que podria ser del fum i de ciment de la planta inferior, a l'ala sud.

La humitat ha generat l'aparició de vels blanquinosos, com a la imatge:

Vel blanquinós i crosta de fum i ciment.

Procés d'intervenció-restauració

Consolidació

– Consolidació del suport

S'ha emprat un consolidant amb ésters d'àcid silícic, com per exemple el Tegovakón, aplicat per capes, sempre deixant assecar cada capa abans d'aplicar-ne una altra.

– Consolidació de la calç dèbil

Al consolidar la calç també es consolida la capa de brutícia, però és necessari en aquelles zones en què la inestabilitat de la pintura no deixa netejar-se sense risc de desprendre's. Quan els colors de la pintura damunt teula es presenten en un estat, més o menys avançat de pulvurització, es realitza un tractament especial per intentar que el color es perdi en la menor mesura possible. El fixatiu no ha d'ésser de naturalesa orgànica, no ha d'alterar els colors originals i ha d'ésser reversible. En el cas de pintura sobre teula és indispensable no perjudicar la presència de pintura, amb rentats o neteges apressades.

Hem utilitzat silicat d'etil. És un producte intermedi entre els composts orgànics i inorgànics.

Un altre mètode consisteix en consolidar la calç dèbil amb lletrades de calç. És millor aplicar-la amb sprai o pulveritzador. L'adició de l'aigua sobrant de l'apagat de la calç és un bon sistema de consolidar-les.

Important: no deixar aigua a la superfície per evitar carbonatacions superficials.

Abans d'aplicar l'aigua de calç és convenient aplicar aigua destil·lada, quan la superfície comença a absorbir l'aigua és el moment d'aplicar l'aigua de calç. El tractament es realitza fins que la superfície mostra una dèbil brillantor.

En aquest moment es neteja l'excés amb una esponja natural. El punt de saturació es pot detectar amb fenolftaleïna.

Les teules que presenten un pèssim estat de conservació es fixen amb l'aplicació de Primal amb un pinzell, interposant un empaperat de paper japonès. Aquesta situació tan precària redueix l'actuació de neteja a una acció superficial i suau, ja que està en perill la seva integritat física.

Neteja

Durant el procés de neteja s'anaren descobrint desperfectes que al principi no eren visibles. Es procedeix a una primera fase de neteja superficial per establir on es troba la policromia, les zones en les que la capa de preparació es troba desprotegida, i les àrees del suport que queden al descobert.

Neteja mecànica

La pols s'elimina amb un pinzell gruixut, suau i sec, també mitjançant bisturí, goma de borrar i fibra de vidre les concrecions més dures. Quan a més de pols hi ha greixos afegits s'hauran d'utilitzar dissolvents.

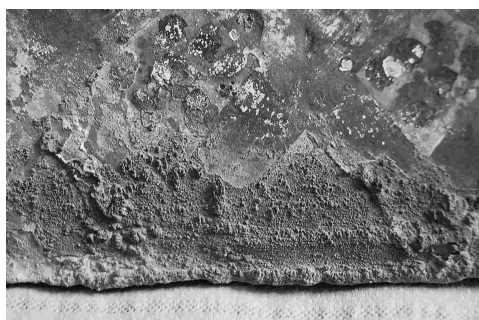
Neteja química

L'aigua amb un raspall és en general el millor sistema de neteja. La neteja dels frescs de la Capella Sixtina es realitzà amb aigua destil·lada, excepte casos rebels.

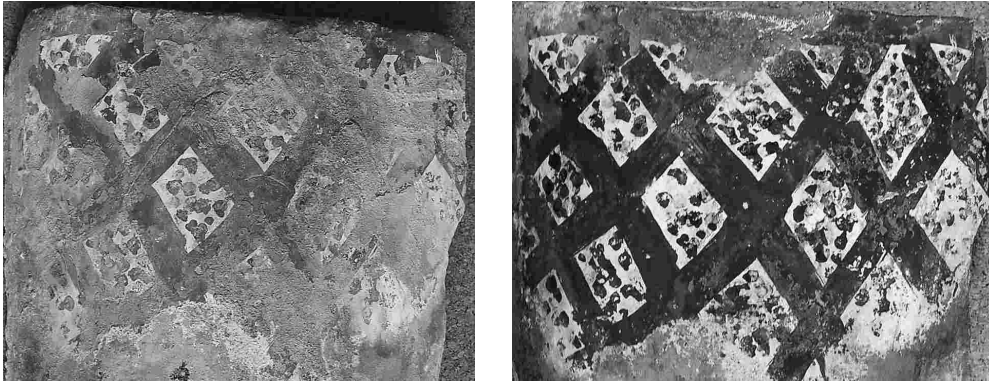
Ara, en les zones que són més difícils es recomana primer una sol·lució aquosa d'amoníac al 10-20% en aigua, combinada amb l'actuació de cotonets per retirar les restes.

En casos més greus es pot tractar amb una pasta d'esterat d'amoníac, que es deixa reaccionar durant uns minuts o varies hores.

A més, per a la neteja de concrecions blanques s'ha utilitzat vapor d'aigua calenta, a baixa pressió.

Eliminació de restes de ciment.

Abans i després de la neteja.

Extracció de sals solubles

Es realitza el mètode mitjançant compreses de polpa de paper de cel·lulosa humitejada en aigua desionitzada, fins aconseguir que la pasta quedi adherida a la teula. La compresa tendrà varis centímetres de gruix i quedarà en contacte amb la superfície fins que s'assequi. El procés d'extracció de les sals és el següent: al ser absorbida l'aigua de la pasta, es dissolen en elles les sals solubles contingudes en ell; aquesta aigua enriquida per les sals passa a la superfície, i a l'evaporar-se deposita les sals en la pasta.

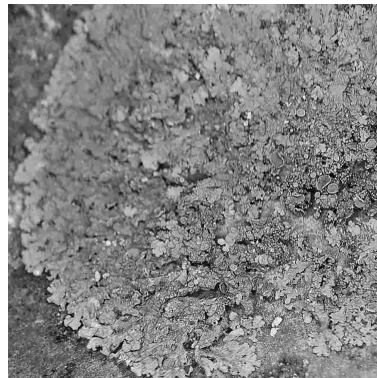
Pasta de paper.

Sals insolubles

Les sals insolubles (vel blanc del carbonat càlcic) s'eliminen de manera mecànica, amb operacions lentes i delicades.

Eliminació de fongs

Per a l'eliminació de fongs s'ha combinat la neteja mecànica amb un raspall suau i una dissolució aquosa composta per fungicida al 50%, per evitar la proliferació de nous microorganismes.

Diferents tipus de fongs.

Reintegració

Amb la finalitat de tornar no només la seva funció estètica sinó la seva estructura, plantejem només en algunes teules la reintegració volumètrica amb un morter de silicona amb càrrega ceràmica. La reintegració de les llacunes de color s'ha pintat amb pigments minerals amb éster de sílice.

INVENTARI DE LES TEULES

Observacions

El present inventari, a manca de realitzar una catalogació dels exemplars recollits a Can Xoroi, es presenta en una fitxa adaptada on es documenten diverses anotacions:

- **Nom de l'edifici, municipi i ubicació.**
- **Núm. d'ordre.** Establert per la procedència del municipi i nom popular de l'edifici. En els casos en què es desconeix el municipi o l'edifici utilitzem la formula: **Procedència Desconeguda** i seguint un número d'ordre d'acord amb els exemplars provinents de l'edifici mencionat. L'exemplar es sigla utilitzant abreviatures. A manera d'exemple si una teula pertany al municipi de Sóller i de l'edifici de Can Coixí, l'abreviatura és **SO**, a continuació el nom de l'edifici **CC** i el numero d'ordre corresponent.
- **Inventari de les teules.** En aquest apartat es registra el nombre d'exemplars dipositats o donats a l'ajuntament de Fornalutx.
- **Documentació històrica i observacions.** En aquest apartat s'indiquen les dades de què es disposen i que permetin situar l'edifici, així com observacions d'estudis fets per historiadors. També s'indica si és una donació o un dipòsit i la seva procedència.

FORNALUTX

Procedència: FORNALUTX - CAS VICARI SOLIVELLAS.

C/ Vicari Solivellas núm. 2

Referència FO.CVS.

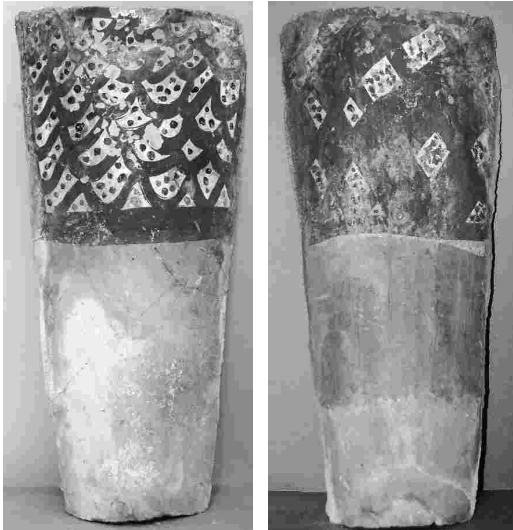
Inventari: 19 teules pintades per la part convexa. Les teules feien la funció de cobertores, inicialment no formaven part de la volada de la casa.

Observacions i notes històriques: les teules de Cas Vicari Solivellas s'han de situar al mateix període en què foren pintades les de les cases de Binibassí, ja que són del mateix autor. Ambdós edificis presenten semblances iconogràfiques, a més de la singularitat de conservar una policromia que fa d'aquestes dues volades les úniques conservades dins el terme de Fornalutx. Les

pintures de Binibassí estan datades l'agost de 1781. Aquesta data ens fa pensar que probablement les pintades a cas Vicari Solivellas, estarien dins la mateixa dècada. A l'inventari inicial de D. Antoni Vicens i altres de l'any 1960 es comptabilitzaren 154 teules. Al darrer inventari⁸ de l'any 2006, es comptaren 151 teules, 47 a la part que dóna al carrer Alba i 107 al carrer del Vicari Solivellas.

Donació del Sr. Joan Antoni Estades de Montcaire i Bisbal.

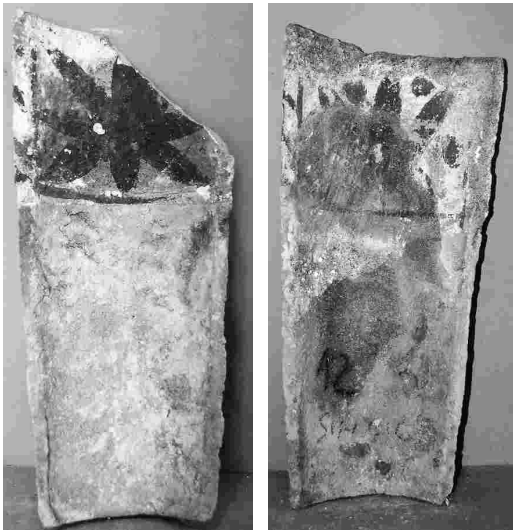
Procedència: FORNALUTX - CAS SÍNDIC

C/ Major, núm. 3

Referència FO.CS.

Inventari: 29 teules pintades per la part còn-cava, procedents de Cas Síndic i dipositades per la seva propietària a l'associació Furn-Al-lugg. Formaven part de la volada i es des-muntaren arrel de la reforma de la casa.

[Aquesta teulada, en general, presenta des-prendiment de la calç, que afecta a l'estruc-tura del dibuix, perdent-se part d'ell. Com a conseqüència d'estar situada al centre de la vila, la contaminació produïda pels cotxes, ha deteriorat la visibilitat de les pintures. 7 teules estan trencades parcialment.]

Observacions i notes històriques: el pintor de Cas Síndic, és un dels pintors més prolífics de Fornalutx. Sabem d'ell que pintà les teulades de Ca sa Llovera, Sa Costera i Can Palou. D'aquestes dues darreres cases només es conserven alguns exemplars.

Donació de la Sra. Maria Mercedes Illana Gómez

8. "Les teules pintades de Fornalutx, l'exemple de la teulada de Cas Vicari Solivellas". Paula Maria Piña Llinàs. Art i Arquitectura popular a les Illes Balears. UIB. 2005.

Procedència FORNALUTX - CAN XOROI

C/ de sa Font, núm 8

Referència FO.CX.

Inventari: 66 teules pintades procedents del dipòsit municipal de l'Ajuntament de Fornalutx.

Observacions i notes històriques: Les teules de la volada d'aquest casal, propietat de l'ajuntament de Fornalutx foren restaurades per l'equip de D. Antonio Perla l'any 2004. Durant la restauració de la volada, l'equip restaurador considerà difícil col·locar les teules de la vessant sud-est, tant pel seu estat de conservació com per la manca de parts del cos de la teula la restauració de la volada de Can Xoroi ens va permetre descobrir la presència de, almenys, tres pintors, que deixaren les seves pintures. El més probable és que el casal al llarg dels anys tingués intervencions a la teulada i es pintés cada cop.

Propietat de l'Ajuntament de Fornalutx.

Procedència FORNALUTX - CA SES ROJES

C/ Palma, núm. 3

Referència FO. CSR

Inventari: 5 teules pintades per la part cònca procedents de l'edifici situat al carrer Palma, núm 3 del municipi de Fornalutx.

Observacions i notes històriques: Aquestes teules feien la funció de cobertores, trobades arrel de la reforma de la coberta de la casa. Al carrer Palma del municipi de Fornalutx, existeixen restes de teules pintades als edifi-

cis de Can Corona i Can Penya, visibles actualment. L'edifici de Ca ses Rojes no formava part de l'inventari que feu D. Antoni Vicens l'any 1960, ni tampoc dels successius inventaris posteriors. Les teules pel seu estil estarien enmarcades a principis del segle XVIII, emparentades amb el pintor de Can Xoroi i Es Poador. Destaca la delicada línia que utilitza aquest pintor. Donació de la Sra. Francesca Humbert.

Procedència FORNALUTX - ELS ABATS

Possessió el Abats

Referència FO. EA

Inventari: 8 teules pintades procedents de l'edifici dels Abats, del municipi de Fornalutx.

Observacions i notes històriques: les teules dels Abats estan situades al segle XVII, presenten la mà de dos pintors, probablement a causa de reformes de l'edifici. De manera que les teules noves acompanyaven les pintures antigues amb les de nova factura. L'edifici dels Abats, que presenta la data de 1602, es un magnífic exemple de l'arquitectura mallorquina. En l'actualitat es pot veure part de la volada.

Dipòsit del Sr. Miquel Colom Mayol.

Procedència FORNALUTX - CAS GUITARRER

C/ Sant Bartomeu, 15

Referència FO. CG.

Inventari: 4 teules pintades per la part còncava i 1 teula pintada per la part convexa. Les teules formaven part de la coberta de la casa.

Observacions i notes històriques: l'edifici de can Guitarrer tampoc formava part dels inventaris fets als anys 1960 i 1986. Les teules formaven part de la coberta de l'edifici. La profusió de calç i la pinzellada gruixuda ens indica un estil semblant a la dels pintors de l'edifici Els Abats, probablement del segle XVII. Dipòsit del Sr. Antoni Marroig Arbona i del Sr. Jaume Pinya Florit

FORNALUTX - CAN PINTAT

C/ de s'Alqueria, núm. 6

Referència FO.CP.

Inventari: 4 teules pintades per la part convexa, feien la funció de canal.**Observacions i notes històriques:** La teulada de l'edifici de can Pintat fou objecte de reforma i foren desmuntades les teules canaleres, d'elles sortiren aquests exemplars. A l'edifici hi ha la data de 1770 i a l'interior la de 1782. Probablement les pintures de la teulada són pintades entre aquestes dues dates.

Dipòsit de la família Fisher

FORNALUTX - CAN ROIG

C/ de s'Alqueria, núm. 8

Referència FO.CR01

Inventari: 1 teula pintada per la part convexa.**Observacions i notes històriques:** La inscripció *Toni Juan Busquets* ens fa pensar en l'autor de la volada. A l'edifici de Can Cerdà, també del municipi Fornalutx, hi podem llegir *lo fabricare mestre Antoni Busquets i sos fillos*, i datada l'agost de 1771. Probablement es tracta del mateix autor.

Dipòsit de la Família Fisher

FORNALUTX - POSADA DE BÀLITX

C/ de Sant Joan, núm. 3

Referència FO.PB.

Inventari: 2 teules pintades per la part còn-cava.**Observacions i notes històriques :** Un dels edificis importants de Fornalutx del qual no teníem coneixement de la presència de teules pintades. Ens fa pensar que abans de reformes a l'edifici disposava de la volada pintada.

Donació del Sr. Joseph Robert Goulet.

FORNALUTX - CAN VINYA VELLA

C/ Sant Bartomeu, núm. 18

Referència FO.CVV01

Inventari: 1 teula pintada per la part còncava**Observacions i notes històriques:** La teula feia la funció de cobertora. Desconeixíem la presència de teules pintades en aquest edifici. No formava part de cap inventari anterior.

Donació del Sr. Antoni Andreu Busquets

FORNALUTX - CAN BALLESTER

C/ Sol, núm. 7

Referència FO.CB.

Inventari: 3 teules pintades**Observacions i notes històriques:** Les teules de can Ballester feien la funció de cobertores

i no formaven part de cap inventari anterior.

Dipòsit Municipal de l'Ajuntament de Fornalutx

FORNALUTX - PROCEDÈNCIA DESCONEGUDA

Referència FO. PD01

Inventari: 1 teula de procedència desconeguda, pintada per la part còncava.**Observacions i notes històriques:** trobada en un contenidor de deixalles.

Dipòsit Sr. Jaume Pinya Florit.

FORNALUTX - PROCEDÈNCIA DESCONEGUDA.

Referència FO. PD02

Inventari: 1 teula del terme municipal de Fornalutx, de procedència desconeguda.**Observacions i notes històriques:** la creu de

Sant Andreu, enmarcada dins un cercle i construïda a la manera d'un gravat, (fent un solc dins la calç) ens mostra una realització ben acurada. La mateixa tècnica la trobem en la representació de la creu de l'Ordre dels cavallers de San Joan de Malta a la casa de Can Rom, pintada l'any de 1691.

Dipòsit del Sr. Andreu Sebastià Barceló Vicens

FORNALUTX - PROCEDÈNCIA DESCONEGUDA

Referència FO. PD04

Inventari: 1 teula pintada per la part còncava, de procedència desconeguda.**Observacions i notes històriques:**

Donació del Sr. Joan Bauçà Deyà .

SÓLLER**SÓLLER - CAN REALÍ**

Referència SO. CR

Inventari: 2 teules pintades per la part còncava.**Observacions i notes històriques:** Les teules de can Realí, no formaven part dels inventaris inicials. S'entronca dins les pintures de finals del segle XVII.

Dipòsit del Sr. Antoni Matheu Morey

Procedència SÓLLER - CAN COIXÍ

Referència SO .CC.

Inventari: 12 teules procedents de l'edifici de Can Coixí, (actualment seu de la Creu Roja de Sóller). Aquestes teules feien la funció de cobertores.**Observacions i notes històriques:** la teulada de Can Coixí, malauradament no es conserva. Aquests exemplars presenten la mà de dos pintors i caldria situar-los dins les primeries del segle XVIII, un segle d'una gran riquesa de teules pintades. Es pot apreciar la forma desfigurada d'un animal, que sembla una somera.

Donació de la Sra. Maria Vicens Ripoll i del Sr. Joan Bauzà Deyà

SÓLLER - CAN GALILEI

Referència SO. CG

Inventari : 3 teules pintades per la part còncava.**Observacions i notes històriques:** Les teules de Can Galilei no forma-

ven part dels inventaris inicials. Pel seu estil les entroncaríem a finals del segle XVII.

Dipòsit del Sr. Jaume Pinya Florit

SÓLLER - CAN PENYA

Referència SO. CP

Inventari: 2 teules pintades per la part convexa.

Observacions i notes històriques: Segons Coll Conesa, el pintor de Can Penya també fou l'autor de les pintures de Can Tamany pintades l'any 1740.

Dipòsit del Sr. Jaume Pinya Florit

SÓLLER - CAN TAMANY

Referència SO.CT01

Inventari: 1 teula pintada per la part còncava.

Observacions i notes històriques:

Dipòsit del Sr. Jaume Pinya Florit.

SÓLLER - CAN DOMINGO

Referència SO.CD.01

Inventari: 4 teules pintades per la part còncava.

Observacions i notes històriques:

Donació del Sr. Domingo José Rullan Navarro

SÓLLER - PROCEDÈNCIA DESCONEGUDA

Referència SO. PD

Inventari: 2 teules pintades per la part còncava.

Observacions i notes històriques:

Donació de la Sra. Francesca Humbert.

PALMA DE MALLORCA**PALMA - LA VILETA. CAS SES BIELETES**

Referència PM.IV.CSB.

Inventari: 2 teules pintades per la part còncava.

Observacions i notes històriques: Aquestes dues teules procedent de La Vileta (Palma de Mallorca) ens demostra que la pràctica de l'art de la teulografia estava estesa per quasi tota Mallorca.

Dipòsit del Sr. Jaume Pinya Florit.

